Yttrande från Regionkommittén om ”De europeiska marknaderna för elektricitet och gas: Tredje lagstiftningspaketet”

(2008/C 172/11)

REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

— Kommittén vill framhålla att konsumenterna bör stå i centrum för alla diskussioner om avreglering av elmarknaden.

— Kommittén ser därför positivt på ytterligare åtgärder för att skapa åtskillnad på överföringsområdet.

— Kommittén ser positivt på att lagstiftningspaketet syftar till att fullborda den inre energimarknaden med hjälp av ytterligare lagstiftningsåtgärder för att garantera nya aktörer icke-diskriminerande tillgång till överföringssystemen och därmed främja konkurrensen, samt till att skapa bättre samordning mellan tillsynsmyndigheterna och överföringssystemen, främja investeringar i elproduktionen och näten och öka öppenheten på marknaden.

— ReK uppmanar kommissionen att undvika marknadskoncentration och främja en mångfald av privata och offentliga aktörer genom lämpliga åtgärder. De medlemsstater som så önskar ska kunna välja att inte införa regler om den juridiska åtskillnaden för överföringssystem-ansvariga inom integrerade elföretag som förser färre än 100 000 kunder eller mindre isolerade system med el.

— Kommittén anser att man bör uppmuntra lokal och regional elproduktion med utgångspunkt i förnybara energikällor som är förenlig med de lokala miljöförhållandena, samtidigt som överföringskostnaderna för energi och utsläppen minskas i hela EU. Det är alltså nödvändigt att främja särskilda regionala energiplaner.

Föredragande: Michel LEBRUN (BE-PPE), ledamot av det vallonska regionparlamentet

Referensdokument

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el

KOM(2007) 528 slutlig – 2007/0195 (COD)

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas

KOM(2007) 529 slutlig – 2007/0196 (COD)

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

KOM(2007) 530 slutlig – 2007/0197 (COD)

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel

KOM(2007) 531 slutlig – 2007/0198 (COD)

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning 1775/2005/EG om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten

KOM(2007) 532 slutlig – 2007/0199 (COD)

Politiska rekommendationer

REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

Allmänna rekommendationer

1. Man kan erinra om att lokala och regionala myndigheter på ett betydande sätt bidrar till de europeiska initiativens framgång, och att de spelar en viktig roll inom den europeiska energipolitiken.

2. Vi vill framhålla att energi är en viktig tillgång både för medborgarna och för företagens konkurrenskraft. I sin egenskap av organ som står medborgarna nära vill de lokala och regionala myndigheterna att konsumenterna ska kunna använda el och gas utan avbrott, till ett konkurrenskraftigt pris och med hög servicenivå.

3. Kommittén vill framhålla att konsumenterna bör stå i centrum för alla diskussioner om avreglering av elmarknaden.

4. ReK konstaterar att avregleringen av elmarknaden i många medlemsländer ännu inte fått önskade effekter och att det inte finns någon verklig gemensam marknad för elektricitet och gas i EU.

5. Kommittén stöder kommissionens analys av de brister som kunnat konstateras på el- och gasmarknaderna: hög marknadskoncentration, en hög grad av vertikal integration av energiföretagen, fragmentering av marknaden, bristande öppenhet bland annat i fråga om prisbildningen samt bristande samordning mellan systemansvariga för överföringssystem (TSO).

6. Kommittén ser positivt på att lagstiftningspaketet syftar till att fullborda den inre energimarknaden med hjälp av ytterligare lagstiftningsåtgärder för att garantera nya aktörer icke-diskriminerande tillgång till överföringssystemen och därmed främja konkurrensen, samt till att skapa bättre samordning mellan tillsynsmyndigheterna och överföringssystemen, främja investeringar i elproduktionen och näten och öka öppenheten på marknaden.

7. Kommittén välkomnar att utvecklingen av de regionala marknaderna omfattas av lagstiftningspaketet, då vi anser att detta är ett väsentligt steg på vägen mot en gemensam marknad för elektricitet och gas i EU.

8. Det är glädjande att kommissionen inte bara anger konkurrenskraft utan även tryggad energiförsörjning och hållbarhet som EU:s energipolitiska mål, samtidigt som det framhålls att dessa tre mål inte nödvändigtvis är inbördes förenliga och att det därför är nödvändigt att kombinera dem på ett väl avvägt sätt.

9. ReK inser att det föreslagna tredje lagstiftningspaketet framför allt syftar till att förbättra de europeiska el- och gasmarknadernas funktion, men kommittén önskar även att paketet ska omfatta andra gemenskapspolitiska mål, t.ex. förbättring av energieffektiviteten och minskning av klimatförändringarna. Därför bör förnybara energikällor göras till det mest konkurrenskraftiga alternativet.

10. Kommittén erinrar om att den i ett tidigare yttrande förespråkat att miljökostnaderna ska inkluderas i konsumentpriserna (CdR 216/2005). Ett sådant initiativ kräver särskild lagstiftning på EU-nivå, men något sådant föreslås inte i lagstiftningspaketet. Kommittén anmodar kommissionen att föreslå ett sådant system. När man skapar ett sådant system bör man emellertid se till att det inte leder till oproportionerligt höga energipriser med tanke på dess återverkningar på EU:s konkurrensförmåga och genomförandet av Lissabonstrategin.

11. Kommittén anser att man trots kommissionens övervägande positiva konsekvensbedömning av det tredje lagstiftningspaketet på energiområdet måste vara uppmärksam på sociala, ekonomiska och miljömässiga följdverkningar av de föreslagna åtgärderna, särskilt på regional och lokal nivå.

Inre marknaden för elektricitet och gas

Konkurrens

12. Kommittén erinrar om att avregleringen av el- och gasmarknaderna bör innebära att energiföretagens monopol i medlemsländerna upphör och att konkurrensen främjas. Detta kan endast ske genom ett utbud där fler producenter och fler leverantörer konkurrerar.

13. Kommittén konstaterar att de nationella marknaderna för elproduktion i praktiken domineras av ett monopol eller ett oligopol. När det gäller naturgas är antalet potentiella producenter inte bara begränsat, utan dessutom omfattas producenterna utanför EU inte av unionens bestämmelser trots att de står för största delen av försörjningen.

14. ReK uppmanar kommissionen att undvika marknadskoncentration och främja en mångfald av privata och offentliga aktörer genom lämpliga åtgärder. Lokala och regionala energiföretag har en viktig roll att spela i detta sammanhang, eftersom de medlemsstater som så önskar ska kunna välja att inte införa regler om den juridiska åtskillnaden för överföringssystemansvariga inom integrerade elföretag som förser färre än 100 000 kunder eller mindre isolerade system med el.

15. Kommittén insisterar på att nya aktörer ska kunna investera i ny kapacitet för elproduktion och gasimport, så att man kan utveckla de lika villkor som hör till en konkurrensutsatt marknad.

16. Kommittén påpekar att en konkurrensutsatt marknad även gör att lokala och regionala elproducenter som använder förnybara energikällor kan nå ut till konsumenterna på lika villkor.

Kraven rörande juridisk åtskillnad

17. Kommittén konstaterar att den juridiska och funktionella åtskillnad på överföringsområdet som råder sedan den 1 juli 2004 inte räcker för att garantera att marknaden fungerar på ett korrekt sätt, eftersom den inte avhjälper den intressekonflikt som beror på den vertikala integrationen.

18. Kommittén håller med om att det finns en tendens att vertikalt integrerade företag betraktar näten som strategiska tillgångar som ska tjäna dessa företags handelsintressen i stället för kundernas intressen, och att de underinvesterar i nya nät av rädsla för att sådana investeringar skulle hjälpa konkurrenter att utvecklas på företagets hemmamarknad.

19. Kommittén ser därför positivt på ytterligare åtgärder för att skapa åtskillnad på överföringsområdet.

20. ReK konstaterar att den åtskillnad av ägandet som kommissionen förespråkar inte får enhälligt stöd från medlemsstaterna, trots att den är ett sätt att garantera lika tillgång till näten för alla leverantörer och neutral investeringspolitik för överföringsnäten.

21. Kommittén anser därför att de medlemsstater som så önskar bör ha möjlighet att välja en oberoende systemoperatör (Independent System Operator, ISO), men detta alternativ kan ge oönskade effekter för aktieägarna (ofullständig kontroll, privatisering etc.). Därför bör medlemsstaterna ges ytterligare ett alternativ i form av en ”verkningsfull och effektiv åtskillnad”, som dels grundar sig på en verklig oavhängighet hos de systemansvariga för överföringssystemen, dels på tydliga bestämmelser om nätinvesteringar.

22. ReK önskar att den juridiska och funktionella åtskillnaden på överföringsområdet, som blev obligatorisk först den 1 juli 2007, inte bara ska tillämpas bokstavligt utan även genomsyra andan på detta område. För att så långt möjligt motverka marknadskoncentration behövs det samtidigt en strategi för att stödja små och medelstora energiföretag. Kommittén gläds därför åt man behåller det undantag som nu finns för mindre företag inom området för systemansvariga (färre än 100 000 kunder).

23. Det är lämpligt att de lokala och regionala myndigheterna uppmuntras att bli aktiva aktieägare i de företag som ansvarar för överförings- och distributionsnäten och som är viktiga nav för energimarknaden.

Energitillsynsmyndigheterna

24. Kommittén framhåller hur viktigt det är att det finns oberoende men samtidigt kompetenta och effektiva tillsynsmyndigheter på en marknad med aktörer som har monopolställning och/eller dominerande ställning.

25. Det är glädjande att de nationella tillsynsmyndigheternas funktion harmoniseras och förstärks. Det är viktigt att tillsynsmyndigheterna inte enbart koncentrerar sig på sin tillsynsverksamhet, utan även ser till att marknaden fungerar väl i allmänhet, genom att de själva kan avgöra när de vill göra förhandsbedömningar.

26. Kommittén konstaterar att tillsynsmyndigheterna ofta har ett alltför kortsiktigt angreppssätt som går ut på att minska avgifterna för el- och gasnäten till vilket pris som helst samtidigt som man glömmer de långsiktiga målen: optimal utveckling av nätet och höjd – eller åtminstone bibehållen – kvalitet på nätet och tjänsterna. Tillsynsmyndigheterna måste därför anlägga ett integrerat synsätt på sin uppgift, som inte endast ska handla om att reglera priser.

27. ReK framhåller nödvändigheten av att tillsynsmyndigheterna i sitt arbete strävar efter att skapa incitament för att nödvändiga investeringar i näten genomförs, även de som är nödvändiga för förnybar energi.

28. Kommittén anser att de benchmarkingsmetoder för att jämföra avgifter och kostnader för tillgång till överförings- och distributionsnätet som införs av tillsynsmyndigheterna inte bara ska omfatta kvantitetsaspekter (kostnader), utan även kvalitetsaspekter (t.ex. kriterier för nätets tillförlitlighet och kvalitet), så att man kan bibehålla nätens nuvarande kvalitetsnivå.

Investeringar för att säkerställa en tryggad energiförsörjning

29. ReK konstaterar att investeringarna i nya kraftverk är så låga att inte bara den tryggade energiförsörjningen hotas. För energiförsörjningen är det dessutom av yttersta vikt att det utvecklas nya transport- och distributionsnät, att befintliga nät utökas och förbättras och att näten kopplas samman. Utöver omfattande investeringar innebär detta att man måste lösa stora problem vad gäller utformning och förfaranden.

30. Det är mycket viktigt att investeringsklimatet är stabilt och attraktivt.

31. Diversifiering av energikällorna är en ytterst viktig faktor när det gäller att garantera tryggad energiförsörjning.

32. Kommittén anser att man bör uppmuntra lokal och regional elproduktion med utgångspunkt i förnybara energikällor som är förenlig med de lokala miljöförhållandena, samtidigt som överföringskostnaderna för energi och utsläppen minskas i hela EU. Det är alltså nödvändigt att främja särskilda regionala energiplaner, som på ett korrekt sätt bör samordnas och integreras på såväl europeisk som nationell nivå.

33. Kommittén uppmanar kommissionen att vidta alla åtgärder som krävs för att uppmuntra både producenterna och de systemansvariga att investera i uppbyggnad av produktionsanläggningar och nätinfrastruktur för att möjliggöra en rättvis tillgång till lokal produktion av förnybar energi.

34. Kommittén vill dock uppmärksamma kommissionen på att dagens nät i allmänhet inte är utformade för energi som till stor del kommer från förnybara källor, och att det därför krävs investeringar och därmed ytterligare finansiella medel för att anpassa näten efter den förnybara energins utveckling. Man kommer också att behöva fundera på lösningar i fråga om lagring av energi, vilket kommer att medföra omfattande merkostnader.

35. ReK konstaterar och framhåller att politik för rationell energianvändning och energieffektivitet är det bästa sättet att minska de nuvarande spänningarna mellan utbud och efterfrågan på energiområdet.

Konsumentskydd

36. Kommittén erinrar om att kraven på allmännyttiga tjänster bör utgöra ett nödvändigt komplement till konkurrensen och vara en central faktor i processen för öppnande av marknaden.

37. ReK rekommenderar att energikonsumenternas valfrihet kombineras med ordentliga garantier för dessa konsumenters rättigheter. I detta sammanhang vore det önskvärt att bestämmelserna i den framtida europeiska stadgan om energikonsumenters rättigheter får rättsligt värde.

38. Kommittén ställer sig positiv till upprättandet av ett forum om ”återförsäljningsmarknaderna”, i linje med forumen i Florens och i Madrid.

39. Kommittén uppmanar kommissionen att i högre grad övervaka detaljmarknaderna för att bedöma vilka effekter liberaliseringen får för hushållen, så att konsumenternas förtroende för energimarknaden kan öka och riskerna för marknadsmanipulation kan begränsas.

40. ReK framhåller att det krävs större öppenhet i faktureringen för el och gas, så att konsumenterna kan uppmuntras att ändra sitt beteende genom energibesparingar och ökad energieffektivitet.

41. Kommittén insisterar på att det bör införas neutrala IT-system som fungerar oberoende av leverantör och möjliggör automatisk omkoppling.

42. ReK vill fästa kommissionens uppmärksamhet på att allmänt införande av smarta mätare bör ske på två villkor: att det är ekonomiskt rimligt och proportionerligt i förhållande till de energibesparingar som är möjliga för olika typer av kunder.

43. Kommittén rekommenderar att skyddet för utsatta konsumenter ökar, så att man kan bekämpa energifattigdomen.

Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

44. Vad gäller gränsöverskridande frågor belyser ReK de brister i regelverket som finns och behovet av att förbättra sammanlänkningar av vissa delar av marknaden.

45. Kommittén är dock positiv till att stärka Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) i stället för att ersätta den med ett nytt organ. Hellre än att upprätta en ny struktur med de utgifter och administrativa bördor som detta medför, skulle det vara möjligt att fortsätta på nuvarande grund och förstärka ERGEG, som skulle få befogenhet att lösa gränsöverskridande problem och även få de andra uppgifter som var tänkta att tilldelas den föreslagna byrån. Om konkurrensen inte skulle öka tillräckligt mycket skulle det vara motiverat att inrätta ett nytt organ.

Gränsöverskridande handel

46. Det är glädjande att det tredje lagstiftningspaketet förstärker samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystemen. På det viset uppmuntrar man den gränsöverskridande handeln med elektricitet och gas, som är en av förutsättningarna för att den inre marknaden ska fungera helt och fullt. Hög överföringskapacitet är en teknisk grundförutsättning såväl för leveranssäkerheten som för en fungerande konkurrens på en gemensam energimarknad. Detta är särskilt aktuellt för EU:s östliga medlemsstater där man i princip strävar efter att frigöra sig från beroendet av energi från grannländerna i öst.

47. Kommittén anser att man måste försöka åstadkomma en successiv utveckling mot regionala systemansvariga för överföringssystemen.

48. ReK vill framhålla att Europeiska kommissionens förslag om det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el och gas ger de systemansvariga en myndighetsliknande ställning, medan organets roll endast verkar vara rådgivande. Somliga regler, exempelvis reglerna om öppenhet eller om informationsutbyte bör snarare falla inom tillsynsmyndigheternas befogenhetsområde.

49. Kommittén ser positivt på kravet att Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för gas vartannat år ska publicera en tioårig plan för investeringar i näten som omfattar hela gemenskapen.

50. ReK önskar att nya aktörer på marknaden, särskilt de lokala och regionala energiföretagen, ska få samma tillgång till marknadsinformation som de etablerade aktörerna.

Överföringssystem för gas

51. Den begränsade lagringskapaciteten för gas, som ofta hanteras av de etablerade aktörerna, får enligt vår mening allvarliga följder för konkurrensen inom gassektorn och indirekt produktionen inom elsektorn. Kommittén ser därför positivt på förslagen om att förbättra tillgången till lagringsanläggningar och LNG-anläggningar.

52. ReK stöder inrättandet av en ny ordning för inmatning och uttag vars kapacitet avdelas för ett område eller en region och inte till en specifik gasledning för att främja ökad konkurrens.

Bryssel den 10 april 2008

Regionkommitténs
ordförande
Luc VAN DEN BRANDE